

ISSN No : 2581-6306

website : <http://shisrrj.com>

Impact Factor : 5.239

**Shodhshauryam, International Scientific
Refereed Research Journal
Certificate of Publication**

Ref : SHISRRJ/Certificate/Volume 6/Issue 1/804

30-Jan-2023

This is to certify that the research paper entitled

प्रवर्तमानायारुच्चशिक्षायाः प्रमुखाः समस्याः

अनिता

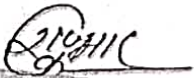
असिस्टेंट प्रोफेसर, शिक्षापीठम्, श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

After review is found suitable and has been published in the Shodhshauryam, International Scientific Refereed Research Journal (SHISRRJ), Volume 6, Issue 1, January-February 2023. [Page No : 37-41]

This Paper can be downloaded from the following SHISRRJ website link .....

<https://shisrrj.com/SHISRRJ23614>

SHISRRJ Team wishes all the best for bright future

**Editor in Chief
SHISRRJ**

**Associate Editor
SHISRRJ**

Peer Reviewed and Refereed International Journal

Shodh OnePlus
Dr Anita JaipalTanwar

Sr.No.	Title & Authors Name	Page(s)
6	Role of Public Debt and Sustainable Inclusive Growth in Brics Chandan Mehentar (https://shisrrj.com/search_result.php?search=Chandan Mehentar) Ph.D. Research Scholar, Department of Economics, Maharaja Sriram Chandra Bhanjdeo University, Baripada, Odisha, India 🔍 Show More ▼	31-36
7	प्रवर्तमानायारुच्चशिक्षायाः प्रमुखाः समस्याः अनिता (https://shisrrj.com/search_result.php?search=अनिता) असिस्टेंट प्रोफेसर, शिक्षापीठम्, श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली, भारत। 🔍 Show More ▼	37-41
8	Research Scholar of J.S University Shiksha bad, Uttar Pradesh, India Dr. Ruby Yadav (https://shisrrj.com/search_result.php?search=Dr. Ruby Yadav) Research Scholar of J.S University Shiksha bad, Uttar Pradesh, India 🔍 Show More ▼	42-48
9	21वीं सदी में मातृभाषा 'हिन्दी' का संरक्षण एवं संवर्द्धन श्रीमती शिखा माथुर (https://shisrrj.com/search_result.php?search=श्रीमती शिखा माथुर) हिन्दी विभागाध्यक्षा, दिल्ली पब्लिक स्कूल, बेंगलुरु ईस्ट, भारत। 🔍 Show More ▼	49-54

प्रवर्तमानायारुच्चशिक्षायाः प्रमुखाः समस्याः

अनिता

असिस्टेंट प्रोफेसर, शिक्षापीठम्, श्रीलालबहादुरशास्त्रीराष्ट्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः, नवदेहली

Article Info

Publication Issue :
January-February-2023
Volume 6, Issue 1
Page Number : 37-41
Article History
Received : 10 Jan 2023
Published : 30 Jan 2023

शोधलेखसारांशः

आत्मना वीर्यं विन्दते विद्यया अमृतं विन्दतेति मुण्डकोपनिषदि धीयो विद्याधनं प्रधानधनमिति धीया च मुक्तकण्ठेन कथयितुं शक्नोमि यत् विद्यया शिक्षया वा प्रशिक्षणेनैव मानवः स्वावबोधं सत्त्वावबोधं वा आत्मावबोधं एवं च इह लोके सानन्देन जीवनं यापयितुं समर्थाः भवन्ति। अर्वाचीनेऽस्मिन् काले अस्याः दशा कीदृशीति परस्परं सर्वे अनुभवन्त्येव। तथापि या प्रमुखाः समस्या अर्वाचीनेऽस्मिन् काले परास्नातकीयोच्चशिक्षायां दृश्यमानाः भवन्ति, तासामुल्लेखनेन शोधपत्रेण प्रस्तुतेत्यलम्।

विद्याधनं सर्वधनप्रधानमिति धीया संसारेऽस्मिन् यानि धनानि परिदृश्यमानानि समुपलब्धानि च सन्ति, तेषु सर्वेषु धनेषु अन्यतमं प्रधानभूतञ्च विद्याधनमित्यस्तीति मुक्तकण्ठेन सर्वैः स्वीक्रियते। 2009 तमे वर्षे सर्वकारेणाऽपि मौलिकाधिकारान्तर्गते शिक्षाधिकारस्य संस्तुतीप्रदाय महनीयतमः मानवव्यक्तिस्वस्य सर्वाङ्गीणविकासे स्वयोगः प्रदत्तः। अनेन विद्याधनेन वस्तुपदार्थादीनां यथार्थज्ञानेन सह बोध-सत्ता-लाभ-विचार-चित्ताख्या-मोक्षादीनाञ्च प्रत्यक्षज्ञानं प्राप्तुं शक्यते। अयथार्थस्तु मृगमरीचिका एवोच्यते। एषा मानवानां पशूणां च कृते आवश्यकीति कथयितुं शक्यते। यतोहि पुराकाले ऋषिणामाश्रमे प्रायशः पशवो प्रशिक्षिताः आसन् तदेव तैः तैभिस्सह वार्तामपि कर्तुं समर्थाः भवन्ति स्म। शास्त्रेष्वपि शुकोवाच काकोवाचेत्यादीनां स विषये बहवः प्रसंगाः श्रीमद्रामायणेन सह पुराणादिषु साहित्येषु तत्रापि सात्विकपुराणेषु प्राप्तानि भवन्ति। वस्तुतस्तु विभिन्नैः साधनैः प्रक्रियाभिश्च एषा प्राप्यते। तेषां साधनानां प्रक्रियाणाञ्च विषये विमर्शनानि दार्शनिकाः समाजशास्त्रिणः शिक्षाशास्त्रिणश्च कृतवन्तः कुर्वन्ति च। द्वाभ्यां प्रक्रियाभ्यां वा अन्याभिः प्रक्रियाभिश्च प्राप्यमानायाः अस्याः शिक्षायाः औपचारिकत्वेन